

Natalia Matorina

Donbas State Pedagogical University

n.m.matorina@gmail.com

ORCID: 0000-0001-6012-5663

POZNAŃSKIE STUDIA SLAWISTYCZNE

NR 30 (2026)

DOI: 10.14746/pss.2026.30.11

Data przesłania tekstu do redakcji: 20.11.2025

Data przyjęcia tekstu do publikacji: 24.03.2026

Концепція Словника шульцівських антропонімічних термінів: теоретичні засади та лексикографічна практика

ABSTRACT: Matorina Natalia, *The Concept of the Dictionary of Schulz's Anthroponymic Terms: Theoretical Foundations and Lexicographic Practice*, "Poznańskie Studia Slawistyczne" 30. Poznań 2026. Wydawnictwo "Poznańskie Studia Polonistyczne," Adam Mickiewicz University, Poznań, pp. 251–270. ISSN 2084-3011.

The article substantiates the theoretical and methodological foundations for developing the *Dictionary-Reference Book of Schulzian Anthroponymic Terms* (DRSAT). Based on a comparative analysis of Ukrainian and Polish authorial lexicography (including the Shevchenko, Franko, and Mickiewicz traditions), the study identifies a significant paradigm shift in modern terminology. It highlights a transition from a traditional idiolect inventory, focused on the author's original vocabulary, to the codification of a complex scientific metadiscourse. The Schulzian anthroponymic term is defined as a dynamic conceptual unit emerging from the multidisciplinary reception of Bruno Schulz's work. The author proposes an integrated model of dictionary entries combining philological, prosopographical, and netographic parameters. The structure of the dictionary entry is designed to include semantic, classificatory, and comparative parameters, ensuring cross-cultural scientific communication. The findings demonstrate that DRSAT marks a qualitative evolution of personal lexicography toward the meta-level of intellectual modelling. This approach transforms the anthroponym "Bruno Schulz" from a proper name into a fundamental category of contemporary humanities research, providing a prognostic tool for future interdisciplinary studies.

KEYWORDS: Bruno Schulz; authorial lexicography; Schulz studies; anthroponymic terminology; metalanguage; receptive aesthetics; conceptual modeling

This is an open access article licensed under the Creative Commons CC BY 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). © Copyright by the Author(s).

1. Вступ

Бруно Шульц (1892–1942) – видатний митець першої половини XX ст., чия постать традиційно пов'язують із польсько-українським культурним пограниччям. Наукова спільнота одностайна щодо багатогранності його особистості й універсалізму творчої спадщини. Динамічний розвиток шульцознавчих студій останніх десятиліть, зокрема їхній міждисциплінарний характер у вітчизняному й зарубіжному дискурсах, створює підґрунтя для репрезентації поста-ті митця в інноваційних вимірах. **Актуальність** пропонованого інтелектуального проєкту зумовлена потребою системної лексикографічної кодифікації термінів літературознавчого спрямування, утворених від антропоніма *Бруно Шульц* і функціонально усталених у сучасних шульцівському й шульцознавчому дискурсах. Попри активне використання й поступове набуття ознак термінологічності, цей корпус номінацій дотепер не осмислений як єдина система і не репрезентований у форматі спеціалізованого словника. Відтак наукова праця спрямована на концептуалізацію словника нового типу, об'єктом якого є літературознавча термінологія, антропонімічно зумовлена номінатомою *Бруно Шульц*. **Мета наукової розвідки** – представити цілісну архітектуру шульцознавчого лексикографічного універсуму, що ґрунтується на розробці моделі *Словника шульцівських антропонімічних термінів* (далі – СШАТ) і визначенні векторів розвитку супутніх метадискурсивних проєктів у контексті еволюції української та польської *персональної лексикографії* (далі – ПЛГ). Для досягнення мети визначено такі **завдання**: 1) проаналізувати генезу й еволюцію авторської лексикографії (на прикладі української та польської лінгвокультурних традицій) з метою обґрунтування парадигмального переходу від ретроспективної інвентаризації авторських слововживань до конструювання метамовних терміносистем; 2) обґрунтувати теоретико-методологічні засади формування СШАТ як когнітивного інструменту верифікації та систематизації наукової рецепції поста-ті і творчості Бруно Шульца; 3) розробити інтегративну модель словникової статті СШАТ, яка передбачає синтез різнорівневих денотативних даних щодо конкретних вокабул, поєднуючи філологічний аналіз із просопографічними

й культурологічними відомостями; 4) визначити вектори розвитку супутніх проєктів як невід'ємних компонентів комплексного лексикографічного універсуму шульцознавчого спрямування. **Об'єктом** дослідження є континуум шульцівського й шульцознавчого дискурсів у контексті лексикографічної репрезентації в українській та польській лінгвокультурах, **предметом** виступають лінгвокогнітивні та структурно-семантичні особливості шульцознавчих термінів антропонімічного походження, а також теоретико-методологічні засади їхньої системної організації у форматі ідіостильового лексикографічного проєкту нового типу.

Методологічну базу наукової студії становить комплекс загальнонаукових і спеціальних філологічних методів, ієрархія яких зумовлена міждисциплінарним характером роботи: *компаративний метод* застосовано для порівняльного аналізу генези української та польської персональної лексикографії, що дозволило виявити спільні вектори еволюції від інвентарних до концептуальних видань; *системно-структурний підхід* використано для обґрунтування архітекτονіки СШАТ як цілісного лексикографічного універсуму; *метод моделювання* став основним при розробці інтегративної структури словникової статті, що поєднує філологічний аналіз із просопографічними тощо даними; *дискурс-аналіз* і *контекстуально-інтерпретаційний метод* задіяно для верифікації наукової рецепції постаті Бруно Шульца і трансформації власної назви в категорію літературознавчого аналізу; *методи синтезу* та *концептуального узагальнення* дозволили теоретично обґрунтувати парадигмальний перехід від «мови автора» до «мови про автора» (метамовного рівня).

Наукова новизна полягає у фундаментальному переосмисленні завдань авторської лексикографії та реалізується у таких положеннях: уперше у світовому шульцознавстві розроблено й теоретично обґрунтовано концепцію антропонімічного словника-довідника метамовного рівня, що знаменує перехід від інвентаризації авторського лексикону до кодифікації цілісної терміносистеми; запроваджено інноваційну методологічну стратегію щодо об'єкта персональної лексикографії – здійснено функціональну трансформацію від опису статичного лексичного складу творів до структурування «мови про автора» як динамічної системи наукової рецепції спадщини Бруно

Шульца; концептуалізовано феномен *шульцівського антропонімічного терміна* як багатовимірної одиниці наукового дискурсу, що інтегрує літературознавчі, просопографічні й лінгвокультурологічні коди; теоретично доведено детермінованість еволюції персональних довідкових систем на сучасному етапі – обґрунтовано їх перетворення на інструмент інтелектуального моделювання, здатний впорядковувати складні інтердисциплінарні поля сучасної гуманітаристики. **Теоретичне значення** визначається розробкою універсальних принципів укладання персональних словників метамовного типу, що створює підґрунтя для нового етапу в розвитку теоретичної лексикографії. **Практичне значення** полягає у створенні СШат як верифікованої бази знань для фахівців-шульцознавців, а також у можливості імплементації запропонованої моделі під час розробки аналогічних лексикографічних проєктів, присвячених постатям світового значення.

2. Концептуалізація Словника шульцівських антропонімічних термінів у просторі української та польської авторської лексикографії

Обґрунтування методологічної парадигми *Словника шульцівських антропонімічних термінів* потребує компаративної верифікації, трансфера методологічного досвіду, корелятивного аналізу наявного дискурсу української та польської плг тощо. Логіка викладу матеріалу в межах цього підрозділу базується на синергії дедукції та еволюціонізму. Дедуктивний підхід дозволяє проєктувати канонічні лексикографічні стандарти (моделі Шевченка, Франка, Міцкевича та ін.) на специфічний об'єкт СШат, тоді як еволюційна стратегія унаочнює генетичний шлях словника – від простої інвентаризації ідіолекту («словник-інвентар») до інтерпретації метадискурсу («словник-терміносистема»).

Формування концепції інноваційного лексикографічного видання відбувається насамперед у межах усталеної традиції української плг, найповніше репрезентованої шевченківським і франківським науковими комплексами. Саме ці два вектори створюють

методологічний, структурний і інституційний горизонт, у якому постає можливість кодифікації антропонімічної терміносфери письменника. Діахронний підхід уможлиблює шлях від перших ідіолектних словників до сучасних електронних ресурсів і енциклопедій, а методологічний синтез – висновок про СШАТ не просто як про словник, а як логічне лексикографічне завершення еволюції «словника-інвентарю» у «словник-терміносистему».

Вихідною точкою формування концепції СШАТ в українському вимірі є ідіолектна кодифікація, представлена *Словником мови Шевченка* (у 2-х т.; 1964) і словниками мови Івана Франка, як-от: *Словник чужомовних слів у творах Івана Франка* (уклад. С. М. Панько; 1996), *Крилаті слова Івана Франка: Словник-довідник* (уклад. Н. Пабірівська; 2006), *Словник мови поетичної збірки Івана Франка «Мій Ізмагард»* (Терлак, 2016). У працях представлено перехід від універсальної репрезентації ідіолекту до тематично або структурно окреслених сегментів: мікрокорпусної організації, аспектної кодифікації окремих лексичних шарів, фіксації культурно-прецедентних одиниць тощо. Завдяки таким виданням ідіостильова термінографія виходить за межі повного словника мови й набуває багатовекторного характеру, що передбачає різні способи структурованого аналізу лексикографічного матеріалу. Саме цей принцип аспектності є концептуально співзвучним із завданням СШАТ, який також має обмежений, але системно організований предмет – антропонімічні деривати, утворені від номінативи *Бруно Шульц*. Важливим інтерпретаційним доповненням у цьому ряду постають *Словник мови Лесі Українки (на матеріалі збірки «На крилах пісень»)* (у 2-х ч.; 2012; 2016), який маркує перехід від механічної реєстрації лексем до герменевтичного розкриття авторських концептів, і *Словник фразеологізмів художніх творів Лесі Українки* (Сваричевська, 2011), який підтверджує наявність в україністиці апробованої традиції опису ідіостилу за окремими мовними рівнями. У цьому контексті СШАТ закономірно продовжує й водночас розширює традицію персональної лексикографії, переводячи її з площини фіксації мовних фактів у сферу реконструкції концептуально-термінологічної системи письменника. Саме системність, структурна цілісність і внутрішня впорядкованість цього корпусу номінацій дають підстави розглядати СШАТ як

повноцінний термінографічний проєкт, а не як допоміжне довідкове видання. Для «метафізичного» світу Бруно Шульца такий досвід дешифрування й концептуального впорядкування семантичних домінант набуває методологічно визначального значення.

Наступний етап розвитку ПЛГ пов'язаний із термінологічною концептуалізацією та інституціоналізацією наукового напрямку. У шевченкознавстві його репрезентує багатотомна *Шевченківська енциклопедія* (у 6-ти т.; 2012–2015), що кодифікує не лише біографічні й текстологічні матеріали, а й систему понять, пов'язаних із постаттю Тараса Шевченка. У франкознавстві аналогічний метарівень осмислення презентує праця *Іван Франко: концепція терміна*, присвячена реконструкції персональної терміносфери письменника (Микитюк, 2015). На цьому рівні антропонім стає центром дисциплінарного поля, а сукупність похідних і концептів оформлюється як структурована терміносистема, що засвідчує вихід авторської лексикографії у площину метадискурсивної кодифікації.

Компаративний аналіз шевченківської та франківської моделей дозволяє реконструювати еволюційну траєкторію лексикографічної обробки ідіолекту: авторський текст → корпус → повний словник мови → аспектні словники → термінологічна концептуалізація → енциклопедична інституціоналізація. У цій ієрархії СШАТ посідає новаторське місце: якщо традиційні етапи спрямовані на кодифікацію авторського ідіолекту, то СШАТ забезпечує системне впорядкування антропонімічних дериватів як автономної терміносфери. Об'єктом постає не мова письменника, а дериваційна продуктивність його імені в сучасному гуманітарному дискурсі. Отже, шевченківський і франківський лексикографічні комплекси виконують щодо СШАТ методологічну та прогностичну функції. Вони підтверджують закономірність переходу від корпусної дескрипції до терміносистемної кодифікації, що становить теоретичний фундамент для словника антропонімічних термінів, сформованих у просторі шульцознавчої рецепції.

Сучасний етап лексикографічної обробки ідіолекту демонструє інтеграцію високотехнологічних підходів до опрацювання великих текстових масивів і формування електронних ресурсів. Показовим у цьому контексті є *Словник індивідуально-авторських неонімів*

у художній прозі кінця ХХ – початку ХХІ ст. (Стишов, 2005), який фіксує динаміку новітніх номінацій і засвідчує легітимність неолексем як повноправного об'єкта словникової кодифікації. Цей досвід є методологічно важливим для США, оскільки значна частина шульцівських антропонімічних термінів має неологічний характер і виникає в межах сучасної шульцініани. Визнання неонімів як системних одиниць відкриває можливість їхнього впорядкування й інтерпретації в межах окремого словника.

Отже, українська авторська лексикографія демонструє послідовну еволюцію від інвентаризаційної фіксації ідіолекту до герменевтичного осмислення концептосфери й цифрового опрацювання новітніх лексичних явищ. У цій траєкторії США постає як логічний крок уперед: словник, що кодифікує не лише мовний матеріал чи текстову лексику, а й антропонімічну терміносферу як окремий концептуально організований сегмент сучасного гуманітарного метадискурсу.

Продовжуючи окреслення методологічних координат концепції *Словника шульцівських антропонімічних термінів*, слід наголосити, що вона враховує не лише український досвід персональної лексикографії, а й вагомі здобутки польської (і не лише) авторської лексикографії (*słowniki języka pisarzy*), традиція якої посідає одне з провідних місць у європейському гуманітарному просторі, доповнюючи цей ландшафт академічною ґрунтовністю завдяки високим стандартам корпусного, семантико-стилістичного й концептуального опису мови письменника, що становить важливий методологічний орієнтир для США.

Визначальну роль відіграє *Słownik schulzowski* (2003; 2006) та його перекладена українськомовна версія *Шульцівський словник* (2022, переклад А. Павлишина), які фактично легітимізували базову термінологічну одиницю *шульцологія* (пол. *schulzologia*), окресливши її межі як автономної наукової дисципліни. Ці праці дозволяють простежити процес переходу власного імені Бруно Шульц у статус продуктивного терміноелемента, що стає семантичним ядром для цілої парадигми назв, маркованих дескриптором «шульцівський». Динамічним середовищем термінофіксації постає мережевий портал *Schulz / Forum* (Гданьський університет), де рубрикація (*Шульціана, Персоналії*)

і тримовний формат (польський, український, англійський) забезпечують уніфікацію термінологічного вжитку в міжнародному науковому просторі. Портал фіксує функціонування антропонімічних термінів у живому науковому дискурсі, дозволяючи дослідникам диференціювати значення похідних слів. До переліку вочевидь додаємо еталонний *Słownik języka Adama Mickiewicza*; концепція СШАТ також корелює з реконструкцією мовної картини світу в *Słownik języka Jana Kochanowskiego* та глибинним концептуальним аналізом у *Słownik języka Cypriana Norwida*. Останній є близьким до СШАТ за рівнем уваги щодо ідіостилістичних новотворів.

Важливим етапом розвитку новітньої лексикографії є нетографія (як метод збору та аналізу мережевих даних), у межах якої репрезентативним відгалуженням постає шульцонетографія (термін Б. Стоянович [Stojanović, 2007]) на позначення результатів дослідження та систематизації віртуальної шульціани). Цей антропонімічний новотвір, що позначає систему верифікації та впорядкування мережевих джерел шульцівського спрямування, ілюструє високу дериваційну продуктивність імені митця в умовах цифрової трансформації гуманітаристики. Лексикографічний аналіз шульцівської нетографічної колекції (www.brunoschulz.prv.pl) уможливорює верифікування і класифікацію термінів, які маркують явища художньої рецепції, інтертекстуальності та стилістичної апропріації творчої спадщини Бруно Шульца.

У контексті польської авторської лексикографії важливо зазначити, що значну методологічну цінність для концепції СШАТ мають не лише класичні багатотомні словники мови письменників, а й видання, які формально не є словниками, проте містять систематизовану інформацію про літературознавчу термінологію або мовну специфіку окремих авторів, що резонує з завданням СШАТ – систематично описати шульцівські антропонімічні деривати й терміни, які фіксують культурно-літературну рецепцію імені Бруно Шульца в польському й українському науково-дослідницькому дискурсах. До таких лексикографічних проєктів належать *Słownik terminów literackich* (під ред. М. Гловінського та ін.), що фіксує польські терміни для опису літературних явищ, а також різні аналітичні індекси, глосарії та коментарі до творів модерністських письменників,

Таблиця. Порівняльні параметри української, польської та рецептивної (сшат) лексикографічних моделей

Параметри порівняння	Українська модель (класична)	Польська модель (академічна)	Рецептивна модель (сшат)
Ключові «представники»	Словники мови Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки та ін.	<i>Słownik języka A. Mickiewicza, J. Kochanowskiego, C. Norwida</i> та ін.	Словник шульцівських антропонімічних термінів
Об'єкт лексикографування	Лексичний склад оригінальних художніх текстів, ідіолект автора	Повний корпус мовних одиниць (і варіанти, і рукописи)	Метамова наукової, культурної рецепції, детермінована антропонімом митця
Тип системи	Закрита	Закрита	Відкрита
Тип дискурсу	Первинний (художньо-естетичний ідіолект митця)	Первинний (історико-літературний зріз мови епохи)	Вторинний (науковий, термінологічний, міждисциплінарний)
Вектор спрямування	«Мова автора»: лінгвістична інвентаризація ідіос-тилю	«Мова конкретних текстів»	«Мова про автора»: опис рецепції і впливу (динамічна: фіксація живих дериватів і термінів)

Таблиця. Порівняльні параметри української, польської та рецептивної (сшат) лексикографічних моделей – продовж.

Параметри порівняння	Українська модель (класична)	Польська модель (академічна)	Рецептивна модель (сшат)
Статус одиниці реєстру	Слово, лексема, фразеологізм автора	Лексема в історико-етимологічному контексті	Антропонімічний термін як концептуальний конструкт, наукова категорія
Функціональне призначення	Фіксація ідіостилю, реконструкція авторського мікросвіту	Реконструкція мовної картини світу автора й епохи	Систематизація сучасних культурних феноменів, інтелектуального впливу і культурного трансферу
Методологічна домінанта	Корпусна лінгвістика, філологічний аналіз. Лінгвістична описовість	Енциклопедична філологія; включає індекси, глосарії та коментарі	Рецептивна естетика, термінознавство, метатекстовий опис. Лінгвокогнітивістика й термінознавство.

близьких до Шульца, зокрема серія корпусних описів мови С. Жеромського – *Slownictwo pism Stefana Żeromskiego*. Ці видання виконують кілька ключових функцій. По-перше, вони формують корпус термінів, що використовуються в польському літературознавчому дискурсі, завдяки чому задають стандарти опису художнього тексту й інтерпретації ідіостилю. По-друге, у працях, які фокусуються на мові конкретного автора, реалізується методологія, близька до роботи з ідіостилями модернізму: систематизація лексики, виділення авторських дериватів і виявлення семантичних закономірностей. Вочевидь такі ресурси виконують роль методологічного й концептуального орієнтира, підкреслюючи значущість інтерпретаційного й корпусного підходу навіть у тих випадках, коли об'єкт кодифікації не є класичною лексикою.

Запропонована концепція СШАТ не лише акумулює традиції української та польської авторської лексикографії, компаративний аналіз яких дозволяє чітко позиціонувати СШАТ як відкриту рецептивну систему, а й суттєво розширює інструментарій для опису сучасних феноменів, маркованих іменем Бруно Шульца. Це підтверджує наукову новизну запропонованого підходу, який демонструє зміни об'єкта опису: перехід від фіксації лексики митця до аналізу метамови, породженої його інтелектуальною спадщиною («мова про автора»); методологічну конвергенцію – поєднання традицій корпусної лінгвістики з інструментарієм термінознавства й лінгвокультурології; динамізацію терміна – трактування шульцівського антропонімічного терміна не як статичної одиниці, а як живого дериваційного конструкту. Це дозволяє розглядати СШАТ як логічний етап еволюції ПЛГ – від інвентаризації слова до кодифікації концептуального простору, маркованого світовим культурним іменем. Інтеграція досвіду зазначених джерел дозволяє системно описати генетичні, семантичні і словотворчі аспекти шульцівських антропонімічних термінів, фіксуючи перетворення власного імені на складну, розгалужену терміносистему, що відображає масштаб впливу постаті Бруно Шульца на розвиток світової культури загалом.

3. Моделювання мікроструктури словника: параметрична специфікація шульцівських антропонімічних термінів

Розробка універсальної моделі словникової статті в межах *Словника шульцівських антропонімічних термінів* ґрунтується на принципі лексикографічної параметризації. Кожна реєстрова одиниця (номінатема) розглядається як багатоаспектний об'єкт, опис якого вимагає системного поєднання формальних, семантичних і функціональних характеристик. Застосування такої моделі дозволяє перетворити словникову статтю на комплексну багаторівневу інформаційну систему. Складність параметрів виявляється нерівномірною: від лінійної фіксації акцентуації до розгалужених ілюстративно-екзегетичних блоків. Зокрема ілюстративний параметр часто набуває ознак літературознавчого коментаря, що дозволяє користувачеві не лише зрозуміти значення слова, а й простежити його інтертекстуальну глибину. Сукупність зазначених параметрів забезпечує синергетичний ефект, репрезентуючи антропонімічну терміносистему Бруно Шульца як динамічний феномен сучасної культури.

Отже, архітектоніка словникової статті у СШАТ вибудована за ієрархічною структурою, що охоплює такі обов'язкові та факультативні компоненти (модель передбачає «інтегративні зони», які можуть включати класифікаційні та інституційні дані) →

1. Заголовне слово (лемма): вихідна форма терміна, що репрезентує об'єкт лексикографічного опису та є вузлом термінологічної мережі.
2. Формальні дескриптори: граматичні, орфоепічні (акцентуація) та орфографічні параметри, що кодифікують нормативне вживання й морфологічні ознаки терміна.
3. Семантизація: розгорнуте наукове тлумачення, дефініція або концептуальний аналіз значення, що розкриває зміст терміна в контексті сучасного гуманітарного знання.
4. Класифікаційний параметр: визначення категорійного статусу терміна в системі шульцознавчого метадискурсу (наприклад, антропонімічний дериват, поняття рецептивної естетики, нето-

графічна одиниця) та його ієрархічних зв'язків із суміжними концептами, що дозволяє структурувати терміносистему за функціонально-типологічними ознаками.

5. Компаративний параметр: інструмент міжмовного узгодження й верифікації терміна в координатах світової шульціани; передбачає зіставлення українського антропонімічного деривата з його іншомовними аналогами (насамперед польськими й англійськими), що дозволяє виявити специфіку національних моделей термінотворення, диференціювати семантичні обсяги термінів у різних лінгвокультурах і забезпечити точність кроскультурної наукової комунікації.
6. Ілюстративний контекст: верифікація терміна завдяки витягам з фахових текстів (монографій, статей, есеїстики), що демонструють його функціонування в науковому або літературно-критичному дискурсах.
7. Парадигматичні зв'язки: фіксація системних відношень заголовного слова в лексико-семантичній структурі мови (синонімія, антонімія, гіпо-гіперонімічні зв'язки, дериваційні гнізда).
8. Довідково-бібліографічний апарат: джерельна база терміна, посилання на етимологічні витоки, авторські коментарі, що розширюють фактологічний контекст статті.

«Пілотний» проект СШАТ на сьогодні охоплює понад 100 однокомпонентних та близько 200 багатоконпонентних словникових статей, структурованих за алфавітно-гніздовим принципом. Масив реєстрових одиниць розподілено між двома функціональними блоками:

- 1) перша частина містить корпус однослівних літературознавчих термінів (зокрема складних композитів), дериваційною базою для яких слугує антропонім *Бруно Шульц*. До реєстру увійшли такі номінації, як-от: *бруновага, бруношульцоманія, дешульцизація, постшульцологія, шульцгейт, шульцеман, шульцеманія, шульцефіл, шульцефілія, шульціада, шульціана, шульціанець, шульцівець, Шульцландія, шульцогенеза, шульцоїд, шульцознавець, шульцознавиця, шульцознавство, шульцолог, шульцологиня, шульцологія, шульцолуб, шульцоманія, шульцоманство, шульцонетографія, шульцоподібність, шульцопоклоніння, шульцوفільство, шульцوفоб, шульцوفобія, Шульцфест* тощо;

- 2) друга частина репрезентує розгалужену систему багатокомпонентних терміносполук. Домінантну групу складають ад'єктивно-субстантивні конструкції, побудовані за словотвірною моделлю «відіменний прикметник (шульцівський / шульцознавчий / Шульцовий / шульцологічний / шульцоїдний) + іменник». Прикладами таких номінацій є: *шульцівський синдром, шульцівська дійсність, шульцівське міфологізування; шульцознавчий дискурс, шульцознавча праця, шульцознавчі студії; Шульцовий світ, Шульцова проза, Шульцові читання; шульцологічний захід, шульцологічне прочитання; шульцоїдний твір, шульцоїдна література*. Окремий сегмент становлять терміносполуки, сформовані за іншими моделями, зокрема: *Брунове місто, місто Шульца, перекладацька шульцогенеза* та ін. Джерельна база для формування реєстру – репрезентативний корпус текстів сучасної шульціани: академічні монографії, дисертаційні дослідження, фахові періодичні видання, літературно-критичні есеї, а також матеріали авторитетних мас-медіа, присвячені інтерпретації постаті та творчої спадщини митця.

Окрім власне антропонімічних дериватів, лексикографічний універсум митця охоплює потужний пласт неантропонімічних категорій і метафор, що потребують термінологічного впорядкування. Ідеться про такі фундаментальні поняття, як *дрогобицький текст, мітологізація дійсності, геніальна епоха, провінційний космос, Республіка мрій*, а також специфічні онтологічні, естетичні й візуальні категорії: *ембріологія форми, Книга (Метакнига), матерія-мачуха, філософія манекенів, тринадцятий місяць, регіон великої єресі* тощо. Зазначені терміни репрезентовано в Додатку до СШАТ. Основні критерії власне шульцівського терміна: без творчості Шульца поняття втрачає концептуальну самодостатність; семантика формується завдяки інтерпретації саме його художнього світу; має стабільну повторюваність у шульцознавчому дискурсі.

Інтегральний підхід до параметризації у СШАТ дозволяє трансформувати структуру словникової статті з лінійного реєстру значень у багатовимірний інструмент наукового аналізу. Синергетичний ефект, зумовлений кореляцією параметрів, забезпечує вичерпну репрезентацію функційного потенціалу антропоніма *Бруно Шульц* у сучасній метамовній системі літературознавства.

З метою верифікації запропонованих теоретико-методологічних засад СШАТ та апробації розробленої моделі параметризації, нижче подано цілісний словникарський опис вокабули *шульцознавство*. Стаття слугує репрезентативним «лексикографічним портретом» ключової реєстрової одиниці, що демонструє синтез філологічного аналізу, просопографічних даних та рецептивного досвіду.

ШУЛЬЦОЗНАЇВСТВО, -а, сер. Іменник, сер. рід, одн., II відміна. Орфоеп.: [шул'цознаївство]. Акцент на третьому складі.

Семантизація (дефініція). Міждисциплінарна галузь гуманітарного знання, об'єктом якої є інтелектуальна біографія, літературна, художня й епістолярна спадщина Бруно Шульца (1892–1942), а також історія їхньої рецепції, перекладацької трансляції та функціонування в національних і транснаціональних культурних контекстах. Термін охоплює як суто філологічні й мистецтвознавчі студії, так і мемуаристику, архівні пошуки та біографістику. Семантичне ядро терміна становить системне наукове вивчення феномену Шульца як історико-літературного, мистецького й культурного явища. Периферійні компоненти охоплюють: дослідження «шульцівського міфу»; культурну пам'ять; інституціональні та фестивальні практики; цифрові форми репрезентації.

Класифікація:

- за геокультурним виміром: українське шульцознавство, польське, світове;
- за методологічною орієнтацією: біографічне шульцознавство, поетикальне, компаративне, перекладознавче, культурологічне;
- за вектором спрямування: інноваційне шульцознавство (= цифрове), зокрема нетографічне – вивчення репрезентації Бруно Шульца у вебпросторі та створення цифрових баз даних (*Schulz / forum*);
- за рівнем наукової рефлексії: емпіричне шульцознавство (текстоцентричне; аналіз текстів) і метанаукове (рефлексивне;

історія та історіографія галузі, аналіз дослідницьких парадигм).

Статус терміна: функційно усталений у сучасному гуманітарному дискурсі. Виконує інтегративну функцію, позначаючи дисциплінарну ідентичність. У системі США є синонімом до *шульцологія*, проте в українському контексті маркує ширший сегмент.

Словотвірне гніздо (фрагмент) → шульцознавець; шульцознавиця; шульцознавчий; постшульцознавство (період після 2001 р.).

Ілюстративний параметр (літературознавче спрямування)
Сучасне шульцознавство вирізняється значними кількісними характеристиками і тематичним розмаїттям (з наукових студій). Сучасне українське шульцознавство вийшло за межі локального дрогобицького тексту, інтегрувавшись у загальноєвропейський простір завдяки системним перекладам і академічним дискусіям останнього десятиліття (з наукової періодики).

Парадигматичні зв'язки

Синоніми: *шульцологія* (академічний), *шульціана* (корпус матеріалів).

Гіпероніми: *культурознавство, літературознавство, мистецтвознавство*.

Довідка (етимологія й інституціалізація)

Похідний від антропоніма Шульц (Schulz) + формант *-знавство*. Модель аналогічна до: *шевченкознавство, франкознавство, кафкознавство*. *Тип терміна:* дисциплінарний макроконцепт.

Інституційні осередки

Географія сучасного шульцознавства охоплює потужні наукові центри у Дрогобичі (база Міжнародного фестивалю Бруно Шульца), Любліні, Гданську та Познані; у фокусі останніх – академічні студії візуальної та перформативної рецепції спадщини митця. Водночас спостерігається інтенсифікація інтелектуальної активності у Вроцлаві (зокрема завдяки проектам *Вроцлавського дому літератури*

та щорічному *Bruno Schulz. Festiwal*) і Варшаві, де науковий пошук зосереджений на питаннях компаративістики й диджиталізації шульцівського метадискурсу. Географічне розширення цих студій свідчить про формування розгалуженої мережі рецепції, що трансформує локальні ініціативи у глобальний гуманітарний проєкт.

Історична довідка: ранішні згадки *Schulz studies* зафіксовані в англомовних текстах другої половини XX ст., *schulzologia* – у польських студіях того ж періоду; український термін *шульцознавство* є реально вживаним, проте потребує корпусного аналізу для кількісної оцінки; найрідше – *schulzology* (англ.) – поодинокі вживання, неусталений варіант.

4. Вектори подальшого розвитку та лексикографічна перспекція дослідження

Лексикографічна перспекція цього проєкту ґрунтується на логічному розширенні вже розробленої структури і змістового наповнення *Словника шульцівських антропонімічних термінів*. На сучасному етапі заплановано трансформацію додатків до першого видання *Словника* у формат інноваційних автономних розробок, що охоплюють такі вектори →

1. Систематизація афористичної рецепції митця. У межах *Цитатного словника про Бруно Шульца* передбачено репрезентацію ключових дефініцій щодо ролі Шульца в українському та світовому культурних дискурсах. Проєкт апробовано у форматі *Параду епіграфів* (Маторіна, 2025); отримано позитивну оцінку наукової спільноти (Федоренко, Ткаченко, 2025).
2. Енциклопедичний довідник *Українське шульцознавство в особистостях* містить біографічні й бібліографічні відомості про ключових дослідників, перекладачів і рецепторів творчості Бруно Шульца. До реєстру залучено постаті Ю. Андруховича, О. Бистрової, Т. Возняка, М. Габлевич, О. Галети, Л. Гольберґа, М. Гольберґа, Н. Колошук, Т. Левчук, А. Малиновського, В. Меншок, Р. Мниха, М. Моклиці, І. Набитовича, Є. Нахліка, А. Павлишина, Р. Радишевського, С. Сухаревої та ін.

3. *Бруношульцівський ономастикон* – інвентаризація власних назв, пов'язаних із меморіалізацією імені митця. До реєстру включено годоніми (*вулиця Бруно Шульца у Дрогобичі*), ергоніми (*кав'ярня «Бруно»*, *Фонд Міжнародного фестивалю Бруно Шульца*), прагмоніми й назви мистецьких об'єктів (*Лавка Мрій Блакитноокого у Дрогобичі*, *Інсталяція у м. Битом, Польща*) тощо. У подальшій науковій перспективі передбачено трансформацію зазначених додатків у розлогі автономні лексикографічні видання.

5. Концептуальні підсумки й наукова значущість проекту

Узагальнення результатів дослідження дозволяє констатувати, що укладання *Словника шульцівських антропонімічних термінів* є прецедентним явищем у сучасній лінгвістиці, яке маркує перехід української лексикографії до рівня метадискурсивного моделювання. На відміну від традиційних словників інвентарного типу, орієнтованих на ретроспективну фіксацію авторських текстів, СШАТ виконує прогностичну функцію, оскільки моделює поняттєво-термінологічну матрицю для майбутніх міждисциплінарних студій. Це засвідчує якісний перехід від статичного опису лексичних одиниць до динамічного конструювання знань, де антропонім *Бруно Шульц* остаточно трансформується з власної назви у фундаментальну категорію літературознавчого й культурологічного аналізів. *Словник* постає як універсальний навігатор у системі сучасного шульцознавства, демонструючи спроможність лексикографії не лише фіксувати мовні факти, а й активно формувати когнітивне поле наукової дисципліни. Отже, СШАТ утверджується як відкрита інтелектуальна система, що забезпечує верифікацію й систематизацію знань про творчий універсум Бруно Шульца, створюючи надійне підґрунтя для подальших інтердисциплінарних лексикографічних ініціатив і міжнародної наукової комунікації.

Література

- Болецький, В., Яжембський, Є., Росек, С. (Ред.). (2022). *Шульцівський словник*. Пер. А. Павлишин. Київ: Дух і Літера.
- Ващенко, В. С. (Відп. ред.). (1964). *Словник мови Шевченка* (у 2 т.). АН УРСР, Інститут мовознавства імені О. О. Потебні. Київ: Наукова думка.
- Волинський національний університет імені Лесі Українки. (2012–2016). *Словник мови Лесі Українки (на матеріалі збірки «На крилах пісень»)* (у 2 ч.). Луцьк: Вежа-Друк.
- Жулинський, М. Г. (Голова редкол.). (2012–2015). *Шевченківська енциклопедія* (у 6 т.). НАН України, Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка. Київ: Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України.
- Маторіна, Н. (2025). *Проза Бруно Шульца. Антропологія. Поетика. Наратологія: монографія*. Київ: Талком.
- Микитюк, О. (2015). *Іван Франко: концепція терміна: монографія*. Львів: Видавництво Львівської політехніки.
- Пабирицька, Н. В. (Уклад.). (2006). *Крилаті слова Івана Франка: Словник-довідник* (Л. М. Полюга, ред.). Львів: Світ.
- Панько, С. М. (Уклад.). (1996). *Словник чужомовних слів у творах Івана Франка*. Відп. ред. Л. М. Полюга. АН України. Київ: Наукова думка.
- Сваричевська, О. В. (2011). *Словник фразеологізмів художніх творів Лесі Українки*. Львів: Тріада плюс.
- Стишов, О. А. (2005). *Словник індивідуально-авторських неонімів у художній прозі кінця ХХ – початку ХХІ ст.* Київ: Пульсари.
- Терлак, З. М. (2016). *Словник мови поетичної збірки Івана Франка «Мій Ізмаразд»*. Львів: Априорі.
- Федоренко, С., Ткаченко, К. (2025). «Нехай кожен принесе для Шульца те, на що здатен і чого прагне»: рецензія на монографію Маторіної Наталі Михайлівни «Проза Бруно Шульца. Антропологія. Поетика. Наратологія». «Сучасні дослідження з іноземної філології: зб. наук. праць», вип. 1 (27), с. 507–511. Ужгород: ВД «Гельветика».
- [Bolec' kij, V., Āžemb's' kij, Ė., Rosëk, S. (Red.). (2022). *Šul'civs'kij slovník*. Per. A. Pavlišin. Kiiv: Duh i Litera.
- Vašenko, V. S. (Vidp. red.). (1964). *Slovník movi Ševčenska* (u 2 t.). AN URSR, Institut movoznavstva imeni O. O. Potebni. Kiiv: Naukova dumka.
- Volins' kij nacional' nij universitet imeni Lesi Ukraïnki. (2012–2016). *Slovník movi Lesi Ukraïnki (na material i zbirki «Na krilah pisen'»)* (u 2 č.). Luc'k: Veža-Druk.
- Žulins' kij, M. G. (Golova redkol.). (2012–2015). *Ševčenkivs'ka enciklopediâ* (u 6 t.). NAN Ukraïni, Institut literaturi imeni T. G. Ševčenska. Kiiv: Institut literaturi imeni T. G. Ševčenska NAN Ukraïni.
- Matorina, N. (2025). *Proza Bruno Šul'ca. Antropologîâ. Poetika. Naratologîâ: monografiâ*. Kiiv: Talkom.
- Mikitûk, O. (2015). *Īvan Franko: koncepciâ termina: monografiâ*. L'viv: Vidavnictvo L'vivs' koi politehniki.

- Pabirivs'ka, N. V. (Uklad.). (2006). *Krilati slova ĭvana Franka: Slovnik-dovidnik*. Red. L. M. Polūga. L'viv: Svit.
- Pan'ko, S. M. (Uklad.). (1996). *Slovnik čužomovnih sliv u tvorah ĭvana Franka*. Red. L. M. Polūga, vīdp. AN Ukraīni. Kiiv: Naukova dumka.
- Svaričevs'ka, O. V. (2011). *Slovnik frazeologizmiv hudožnih tvoriv Lesi Ukraīnki*. L'viv: Triada plūs.
- Stišov, O. A. (2005). *Slovnik individual'no-avtors'kih neonimiv u hudožnij prozi kincâ xx – počatku XXI st.* Kiiv: Pul'sari.
- Terlak, Z. M. (2016). *Slovnik movi poetičnoī zbirkī ĭvana Franka «Mij ĭzmaragd»*. L'viv: Apriori.
- Fedorenko, S., Tkačenko, K. (2025). «*Nehaj kožen prinese dlâ Šul'ca te, na šo zdaten i čogo pragne*»: recenziâ na monografiû Matorinoī Natali Mihajlivni «*Proza Bruno Šul'ca. Antropologiâ. Poetika. Naratologiâ*». «Sučasni doslidžennâ z inozemnoī filologii: zb. nauk. prac», vip. 1 (27), s. 507–511. Užgorod: VD «Gel'vetika»].
- Bolecki, W., Jarzębski, J., Rosiek, S. (oprac. i red.). (2003; 2006). *Słownik schulzowski*. Gdańsk: słowo/obraz terytoria.
- Chojak, J. (red.). (1988). *Słownik języka Cypriana Norwida*. Warszawa: Uniwersytet Warszawski.
- Głowiński, M., Kostkiewiczowa, T., Okopień-Sławińska, A., Sławiński, J. (red.). (2002). *Słownik terminów literackich*. Wrocław: Ossolineum.
- Górski, K., Kucała, M. (red. nac.). (1962–2005). *Słownik języka Adama Mickiewicza*. T. 1–11. Wrocław–Warszawa–Kraków: Ossolineum.
- Handke, K. (red. nauk.). (2002–2023). *Słownictwo pism Stefana Żeromskiego*. T. 1–17. Kraków–Poznań: Universitas–Wyd. Naukowe UAM.
- Karaś, M., Karpluk, M., Kucała, M. (red. nac.). (1983–2001). *Słownik języka Jana Kochanowskiego*. T. 1–5. Kraków: Ossolineum.
- Stojanović, B. (2007). *Pierwszy Festiwal Brunona Schulza w Drohobyczu / Drugi Festiwal Brunona Schulza w Drohobyczu*. W: *Bruno Schulz a Kultura Pogranicza: Materiały dwóch pierwszych edycji Międzynarodowego Festiwalu Brunona Schulza w Drohobyczu*. Drohobycz: Kolo, s. 346–354.
- Schulz / Forum. Шульцяна. <https://surl.gd/aqgeoq18.06.2026>.

- **NATALIA MATORINA** is a Doctor of Sciences (Habilitated) in the Humanities in the field of Literary Studies and a Professor in the Department of Germanic and Slavic Philology at Donbas State Pedagogical University (Sloviansk-Dnipro, Ukraine). Her research focuses primarily on the work of Bruno Schulz, particularly his biography, poetics, and reception, examined through the lens of contemporary literary theory. Her academic interests also include Slavic languages and literatures, as well as language and literature pedagogy. She also has extensive experience teaching language and literature in the general secondary education system.